

Razvoj školstva u Hrvatskoj Kostajnici

Ivana Šapina¹

ivanasapina2@gmail.com

doc.dr.sc. Siniša Opić²

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu,

Odsjek u Petrinji

sinisa.opic@sk.t-com.hr

UDK:371.14

Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 15.10.2009.

Sažetak

Iz opsežne građe diplomskog rada autorice izdvojeni su najznačajniji dijelovi te oblikovani u rad. Razvoj školstva u Hrvatskoj Kostajnici tema je koja nije često predmet zasebnih stručno-znanstvenih radova iako to svojom povijesnim značajem zaslužuje. Na tragu primarnih izvora: autentičnih svjedočenja osoba koje su dio te prošlosti, arhivske građe Hrvatskoga školskog muzeja, školske dokumentacije i sl. kronološki su izdvojeni određeni događaji koji predstavljaju presjek razvoja školstva u Hrvatskoj Kostajnici. Kao malo mjesto, Hrvatska je Kostajnica kroz povijest bila značajna strateška utvrda koja je obilovala ratnim zbivanjima i osvajanjima te je razvoj školstva bio obojen dotičnim događanjima. Opisana su događanja od samog osnivanja prve škole 1727. godine do trivijalne škole, te nakon ukidanja Vojne krajine 1871. godine do završetka Drugoga svjetskog rata te djelovanje Građanske škole (Osnovne škole Davorina Trstenjaka nakon Drugoga svjetskog rata do danas). Također je obuhvaćen razvoj srednje škole od 1958. godine do današnjih dana te osnivanje i rad dječjeg vrtića „Krijesnica,,.

- 1 Ivana Šapina je odgojiteljica predškolske djece, izuzetno zainteresirana za povijest školstva i pedagogije.
- 2 Siniša Opić je doktor pedagogije, a njegovi su uži znanstveni i stručni interesi usmjereni na područje metodologije pedagoških istraživanja, didaktike i pedagoške trihotomije poremećaja u ponašanju.

Ključne riječi

povijest školstva, Hrvatska Kostajnica, Vojna krajina, osnovna i srednja škola

Počeci razvoja školstva na području Hrvatske Kostajnice od njezina nastajanja 1240. godine do ukidanja vojne krajine 1871. godine

Hrvatska Kostajnica prvi se put spominje u jednom kupoprodajnom ugovoru iz 1240. godine. U to vrijeme Kostajnica je pripadala Herenku koji je Kostajnicu posjedovao u vrijeme Hercegovog doba. Smatra se da je pripadao uglednim plemićima srednjovjekovne Slavonije, a bio je njemačkoga podrijetla. Herenka nasljeđuje njegov sin Petar. Knez Dionizije Kostajnički, sin Petra, prvi je član u obitelji koji se koristio imenom Kostajnica. Od 1541. godine Kostajnica dolazi pod trajno vlasništvo obitelji Zrinski (Karbić, 2000.). To je bilo vrijeme turskih osvajanja, a Kostajnica – tvrđi grad na unskom otoku – dugo je odolijevao napadima turske vojske. Zanimljiv povijesni događaj toga vremena opisuje Kruhek (1995, 173) kada naglašava da je vojno-financijsko osiguranje utvrde Kostajnice nedostavno, te Ungnad predlaže da Kostajnica postane kraljevska vojna posada pod zapovjedništvom Ivana Lackovića. Navedene okolnosti dovele su do opsade Kostajnice od strane Turaka. Iako je Zrinski u prvi navrat oslobodio Kostajnicu od Turaka i zadržao je na kraće vrijeme, ipak nije mogao financijski osigurati njezinu obranu te se ona 1559. godine opet našla pod vlašću Turaka. Sve do oslobođenja krajem 17. stoljeća, nakon velikog oslobodilačkog rata, Kostajnica je, uz Bihać, bila najvažnija turska utvrda i grad na Uni (prema Kruhek, 2002., 71). Tek nakon oslobođenja imamo pisane zapise o razvoju školstva na području Kostajnice.

Prva osnovna škola osnovana je 1727. godine, a zvala se Srpska konfesionalna osnovna škola, a u školi su bila podučavana djeca srpske narodnosti. U toj su školi djeca bila podučavana: „u svom narodnom jeziku, u čitanju, pisanju, vjeronauku, pjevanju i čitanju psaltira“. (Golec, 2000, 94). Za vrijeme Vojne krajine Kostajnica pripada Drugoj banskoj pukovnici. U to se vrijeme u Vojnoj krajini na zahtjev carice Marije Terezije počinju otvarati tzv. trivijalne škole. Trivijalne su škole bile podložne odredbama *Općega školskog reda za njemačke normalne i trivijalne škole* (Allgemeine Schulordnung für die deutschen Normal-Haupt und Trivialschulen in sämtlichen kais-königl. Erbländern) iz 1774. godine. Taj pravni akt, prva državna odredba o organizaciji osnovnih škola u Carevini Austriji, izmijenjen je 1805. godine kad je iz-

dan *Državni školski sustav* (Durbešić, 1985). Prva takva škola u Kostajnici osnovana je 1769. godine, imala je 25 učenika, a nastavu su vodili franjevci. Trivijalne škole imale su tri razreda, a u njima se učilo čitanje, pisanje, njemački jezik, računarstvo i vjeronauk. Kazna za neposlušnost bila je šiba. Prema *Općem školskom redu za njemačke normalne i trivijalne škole* trivijalne su škole bile najniži tip škola za narod koje su pružale osnovna znanja iz vjeronauka, čitanja, pisanja, njemačkog pisma, računanja, nauka o poštenju i gospodarstva. Imale su u pravilu samo jednog učitelja i trajale su dvije, a kasnije i tri godine.

Trivijalnim školama zadaća je bila pripremiti učenike za pomoćno činovničko osoblje u krajiškoj upravi ili za podčasnike u krajiškoj vojnoj službi. U Trivijalnim je školama glavni predmet bio njemački jezik kojemu se posvećivala najveća pozornost, a u tom su se predmetu ostvarivali dobri rezultati. Krajiški „trivijalni“ učenici bili su poznati kao kaligrafi (Cuvaj, 1909.).

Trivijalna škola u Kostajnici bila je u početku smještena u staroj trošnoj vojnoj zgradi, gdje su nastavu vodili franjevci sve do 1778. godine kada je škola premještena u franjevački samostan gdje je dobila svoga prvog učitelja. Prvi učitelj u kostajničkoj osnovnoj školi bio je Kajetan Krapaj koji je završio tečaj za učitelja pučkih škola. Nakon godinu dana nasljeđuje ga franjevac Bonaventura Latka koji u kostajničkoj Trivijalnoj školi službuje 13 godina. (Golec, 2000.). Godine 1780. u Kostajnici je s radom započela Djevojačka škola. Prva učiteljica Djevojačke škole bila je Anamarija Tešlerina (Teschlerin). Uz čitanje, pisanje i ručni rad učenice su bile podučavane u katekizmu, a podučavao ih je tadašnji kostajnički župnik Ivan Prebendar. Tijekom francuske okupacije (1809. – 1813.) u Kostajnici kao i drugim gradovima Banske krajine učio se francuski jezik. Godine 1813. odlaskom Francuza djecu se poučava kao i prije francuske okupacije. Od 1825. godine trivijalne škole dijele se na dva razreda. U to vrijeme u Kostajnici službuju četiri učitelja zbog prevelikog broja učenika. U Kostajnici je uz Trivijalnu školu djelovala i opetovna obuka, tzv. opetovnica. Opetovnica je trajala dvije godine, a bili su podučavani učenici oba spola. Nastavni predmeti bili su: čitanje, pisanje, računanje i pisanje po diktatu (Golec, 2000.).

Kostajničko školstvo nakon ukidanja Vojne krajine 1871. godine do završetka Drugoga svjetskog rata

Nakon ukidanja Vojne krajine 1871. godine Kostajnica, kao i drugi gradovi Vojne krajine, dobiva status grada i time ima veće privilegije. Nakon ukidanja krajine Trivijalna škola bila je preuređena u Građansku školu. Građanska škola imala je zadaću djeci koji ne idu u srednju školu pružiti opće obrazovanje. Građansku školu

polazila je mladež oba spola, a ravnatelj Građanske škole u Kostajnici bio je Matija Valić (Franković i sur., 1958.). General Antun Mollinary u suradnji s Ivanom Trnskim zalaže se za izgradnju nove školske zgrade koja je bila izgrađena 1873. godine u današnjoj Ulici Vladimira Nazora. Školska je zgrada dvokatnica s četiri učionice, zbornicom i gimnastičkom dvoranom. Škola ima i školski vrt s dvadeset voćaka te bunar s pitkom vodom. U školi su bili smješteni svi razredi Građanske škole. Zanimljivo je istaknuti da je tjedni praznik bio u četvrtak. Godine 1888. Građanska škola pretvorena je u Višu pučku školu koja je imala gospodarsko-obrtnički smjer.

Godine 1889. godine u Kostajnicu stiže slavni pedagog i učitelj Davorin Trstenjak koji je ostavio značajan trag u školstvu Hrvatske Kostajnice. Davorin Trstenjak rođen je 8. studenoga 1848. u selu Krčevine, u tzv. Južnoj Štajerskoj. Kao učitelj službovao je 18 godina u Karlovcu, a od 1889. godine zajedno je sa svojom obitelji premješten u Kostajnicu gdje ostaje punih deset godina. Radio je kao upravitelj i učitelj na Višoj pučkoj školi u Kostajnici, a supruga Barbara bila je smještena na Osnovnu (pučku) školu. Predavao je u petom i šestom razredu prirodopis, zemljopis, praktične vježbe u kućanstvu i u školskom vrtu. Kroz vrlo osebujan i značajan izvanškolski rad usmjerio je djelovanje na unapređenje škole i mjesta Hrvatske Kostajnice. Na zemljištu koje je škola dobila od grada kao učitelj je uređivao školski vrt, cvjetnjak i rasadnik te kasnije i školsku radionicu nakon što je Višoj pučkoj školi dodijeljen gospodarsko-obrtni smjer (Batinić i Gaćina-Škalamera, 2002.).

Školske godine 1894./1895. Viša pučka škola u Kostajnici imala je četiri razreda, no zbog malog broja učenika u sedmom i osmom razredu pretvorena je u školu s dva razreda i spojena s Nižom pučkom školom (dobila je realni smjer). Upraviteljica Niže pučke škole bila je Anka Slavnić. Od 1895. godine Trstenjak je upravitelj Niže pučke škole. Zajedno sa svojim učenicima Trstenjak je za osam godina uredio i izgradio brdo Djed. Posađeno je nekoliko tisuća jela, borova, divljih kestena i lipa. Godine 1899. Trstenjak je bio premješten u Gospić, a školu je predao učitelju Tomi Jožičiću. Davorin Trstenjak preminuo je 1921. godine.

Godine 1878. u Kostajnici se javlja prva stručna škola zvana Niža pučka djevojačka škola. Te godine u školu se upisalo 68 učenica. Škola je djelovala kao četverorazredna, a na školi su službovale dvije učiteljice. 1895. godine ukinuta je Djevojačka škola u Kostajnici i spojena s Višom pučkom školom (DASK:375).

Godine 1888. na temelju čl. 2. Školskog zakona osnivaju se ženske stručne škole. Škola je trajala dvije godina, a zadaća joj je bila pripraviti učenice za praktičan život u kući. Škola je imala dva tečaja: tečaj za šivanje „rubenine“ i tečaj za „krojačenje“. U školu su se mogle upisivati učenice s navršениh 12 godina, a za tečaj krojenja

upisivale su se djevojke s 14 godina koje su trebale imati osnovna znanja o šivanju. Takva škola osnovana je u Kostajnici 1904. godine, a imala je jednu učiteljicu. Godine 1918./1919. ukinuta je Ženska stručna škola u Kostajnici (Golec, 2000.).

Šegrtska škola u Kostajnici osnovana je 1888. godine, a imala je niži odjel s jednim razredom. Šegrtska škola imala je zadatak pružiti obrazovanje učenicima koji nisu završili pučku školu, (znali su čitati i pisati) te učenicima koji su završili viši odjel pučke škole. Od 1892. godine vlada izdaje novi statut za šegrtske škole. Po novom statutu šegrti se grupiraju prema slobodnom zanimanju i gradivu. Za šegrtse obuka izvodila osam sati tjedno, u tjednu dva puta i nedjeljom od 14 do 18 sati. U školi su predavali učitelji Više pučke škole i dva vjeroučitelja. Šegrtska škola u Kostajnici promijenila je svoj naziv nekoliko puta. U početku se zvala Šegrtska škola, a zatim Opća zanatska škola trgovačkog smjera, a od 1936. godine djeluje pod nazivom Stručna produžna škola (DASK: 351).

Godine 1920. u Kostajnici je otvorena Državna realna gimnazija koja je imala tri razreda. U to je vrijeme bila zatvorena Viša pučka škola. Cijeli učiteljski zbor bio je premješten u gimnaziju, a za upravitelja škole bio je postavljen profesor Đuro Crevar. U gimnaziji se podučavao: srpskohrvatski, njemački, francuski, latinski, zemljopis, povijest, matematika, mjerstveno crtanje, prirodopis, fizika, kemija, krasopis, higijena, pjevanje, nauka vjere i gimnastika. Godine 1923. otvoren je i peti razred gimnazije, ali pod uvjetom da gradsko poglavarstvo svojim troškom nabavi pokućstvo za peti razred. Već 1925. godine otvoren je i šesti razred, a za novog upravitelja izabran je Milan Špalj. Godine 1929. ukinuta je nepotpuna gimnazija, a inventar je bio predan novootvorenoj Građanskoj školi trgovačkog smjera (DASK:339, prilog 1).

Djelovanje Građanske škole (Osnovne škole Davorina Trstenjaka) nakon Drugoga svjetskog rata do danas

Od 1931. godine građanske su škole ponovno počele s radom. Za vrijeme Drugoga svjetskog rata u Građanskoj školi u Kostajnici nema redovne obuke. U to se vrijeme u školskoj zgradi nalazila vojska, tako se obuka vršila u prirodi, na sajmištu i u vrtu doktora Ilipančića. Školske godine 1941./1942. u školi je otvoren i prvi razred gimnazije. Od studenoga 1943. obuka se redovno počinje vršiti u školskoj zgradi. Nakon prestanka Drugoga svjetskog rata započinje uređenje školske zgrade. Nova škola svečano je otvorena 3. lipnja 1945. godine. Razredi su bili uređeni slikama i panoima koje su učenici izradili sa svojim nastavnicima, a u novu su školu donijeli i cvijeće kako bi je što ljepše uredili. Godine 1945. nakon dugoga pregovaranja

otvoren je i privatni peti razred gimnazije za učenike koji nisu imali mogućnosti za daljnje školovanje u nekim drugim mjestima. Navodno je postojao i internat uz školu, no bio je ukinut jer za njega nisu postojali uvjeti, a prostorije su bile potrebne radi obuke. Godine 1947. prvi je puta otvoren i osmi razred.

Iz ljetopisa škole školske godine 1949./1950. izdvajaju se najvažniji događaji koji su obilježili školsku godinu. Nastava je počela 5. rujna 1949. te je imenovan novi upravitelj škole Miloš Mrazovac koji je dužnost preuzeo od prijašnjeg upravitelja Vladimira Metikoša. Školu je pohađalo 223 učenika nižih i 456 učenika viših razreda. Nastavničko vijeće imalo je 11 članova. Školsku godinu 1949./1950. obilježilo je nekoliko značajnih događaja:

- 24. rujna 1949. provedena je ekskurzija s učenicima osmih razreda u Zagreb (posjet Zagrebačkom velesajmu)
- Od 14. do 20. rujna organizirano je skupljanje žira i kestena (Slika 1 i 2). Sudjelovali su svi učenici te je skupljeno 6500 kg žira i 1020 kg kestena (Valja napomenuti da je tradicija branja kestena očuvana sve do danas.)
- Prvo polugodište završeno je 15 svibnja 1950. Srednja ocjena uspjeha škole bila je 3.03, a srednja ocjena iz vladanja bila je 4.69.
- Od 1. do 4. veljače održani su privatni ispiti za polaznike srednjeg općobrazovnog tečaja.
- 26. ožujka proveden je izbor za narodne poslanike.
- 4. i 5. svibnja Inspektorat NG-a oblasti Zagreb izvršio je pregled škole.
- 23. svibnja održana je završna školska svečanost. Nakon svečanosti otvorena je školska izložba koja je bila dobro posjećena.

Slika 1 i 2:

Učenici sudjeluju u branju žira (školska godina 1949./1950.)

Godine 1958. u Kostajnici je otvorena nova srednja škola ekonomskog smjera, i to u prostoru zgrade osnovne škole. Ekonomska škola dobila je dvije prostorije na drugom katu i jednu prostoriju za upravu. Jesen školske godine 1959./1960. bila je topla i duga. To je omogućilo gradnju nove stambene zgrade uz zgradu suda. Gradnja nove zgrade od tri kata bila je od značaja za cijelo područje Hrvatske Kostajnice, posebice za tadašnju osnovnu školu jer su stanovi bili predviđeni za prosvjetne radnike. Naime, problem je bio u nestručnosti nastavnoga kadra, a upravo su novi stanovi za nastavnike trebali privući obrazovanije učitelje u kostajničku školu (slika 4). Iste školske godine nameće se i problem nedostatka prostora, budući da se u zgradi škole paralelno održava i nastava 1.a, 1.b te 2.a i 2.b razreda ekonomske škole. Stanje se značajno popravilo 12. prosinca 1959. jer se od toga datuma srednja ekonomska škola preselila u novu adaptiranu zgradu: bivšu školu za učenike u privredi. To je tadašnjoj osnovnoj školi omogućilo da raspolaže s više učionica, no nastao je problem u nedostatku školskog namještaja. Preseljenjem ekonomske škole odnesen je veći dio školskog namještaja kojim se prijedne služila osmogodišnja škola. Iako oskudijevajući, ipak je došlo do značajnog pomaka jer su 27. svibnja 1959. počeli radovi na uređenju dječjeg igrališta koje je obradovalo sve učenike i roditelje kostajničkoga kraja. Jedan od načina prikupljanja dodatnih financijskih sredstava za školu bio je rad učenika (škole) u poljoprivrednim zadrugama (slika 3).

Slika 3 i 4: Branje kukuruza kod šumskog gospodarstva 18. i 19. listopada 1960. godine. Dobivena sredstva bila su namijenjena kupnji prijeko potrebnoga nastavnog sredstva – novoga televizijskog prijemnika.

Slika 5:
Dio članova Nastavničkog zbora šk. godine 1958./59.

Nastavnički kadar s lijeva na desno: Vera Moraitti, Katarina Vuk, Jeannette Radošević, Branka Kovačević, Ivan Vrpoljac, Antun Posavčević, Čedomir Vukić, Miroslav Horžinek, Mihaela Horžinek, Nikola Marić, Vlasta Maraković.

Godine 1961. u školu u Kostajnici uveden je engleski jezik kao nastavni predmet. Radovi na novoj školskoj zgradi započeli su 1968., a sredstva za izgradnju nove školske zgrade Kostajnica je dobila iz fonda za nedovoljno razvijene krajeve SR Hrvatske, dok je općina Kostajnica sudjelovala s 10% troškova. Na početku listopada 1967. Kostajnicu je posjetio Predsjednik SFRJ, Josip Broz Tito. Na svečanosti i dočeku bili su svi učenici i nastavnici matične škole i područnih škola. Godine 1968. na matičnoj školi radi Gimnazija i Škola učenika u privredi. Uz matičnu školu rade još četiri razreda područne škole i to u Majuru, Utolici, Sunji i D. Velešnji (Spomenar 1941.-1970.).

Zanimljivo je svjedočanstvo Nikole i Agate Zagorac, učitelja koji su svoj radni vijek proveli u Osnovnoj školi Hrvatska Kostajnica. To je razdoblje od 1949. (Nikola) i 1950. (Agata) kada su krenuli u osnovnu školu pa do njihova zaposlenja u školu u Utolici (1963, 1964). Izdvojili smo njihov opis školskog pribora pedesetih godina prošlog stoljeća: „Učenici u Hrvatskoj Kostajnici su prije u školu nosili platnene torbe koji su bile izrađene od domaće tkanine. U njoj su držali gablec i školske

knjige. Zbog toga su učenici pazili jako na svoj pribor. Pod velikim odmorom bi izmjenjivali svoj gablec sa svojim prijateljima. Učitelji i nastavnici područne škole Utolica putovali su na nastavničko vijeće u Kostajnicu s drvenim kolima –šlavoneru. Kad bi padala kiša na putu bi se stvorilo blato, zbog toga su učitelji i nastavnici morali ponekad ići na sjednicu biciklom, obučeni u čizme. U selu Rosuljama skinuli bi čizme i obukli cipele i tako bi onda čisti išli na nastavničko vijeće.“ Nikola je 1970. godine prešao iz Utolice u školu u Hrvatskoj Kostajnici u kojoj je obnašao dužnost ravnatelja, i to od 1983. do 1991. godine.

Nova škola u Kostajnici svečano je otvorena 1970. godine u subotu prijepodne. Svečanost je otvorio gospodin Dušan Mitirača, upravitelj škole. Preseljenje u novu školsku zgradu izvršeno je 14. i 15. siječnja 1971. godine, a nastava u novoj školskoj zgradi započela je 1. veljače 1971. godine. Nastava je bila organizirana u dva turnusa. Škola je dobila i novi namještaj za učionice, kabinete te učila za tehnički odjel. Izgrađena je i nova dvorana za tjelesni odgoj opremljena potrebnim spravama, a školska kuhinja opremljena je potrebnim posuđem. Okoliš škole i pristupne putove uređuju roditelji zajedno s učenicima škole i radnom zajednicom. Školska knjižnica za 1975. godinu broji 9.500 knjiga. Prvi puta škola izdaje novinarski list *Lastavica* (*Spomenar*, od 1970. do 1984. godine).

Školske godine 1973./1974. škola je imala važan jubilej – proslavu 100. godina osnovne škole u Kostajnici. Svečanost je održana u osnovnoj školi u Kostajnici 17. studenoga 1973. godine. Na svečanosti su prisustvovali uzvanici Republičkog i regionalnog zavoda za osnovno školstvo, Pedagoško-književnog zbora Hrvatske, predstavnici Pedagoške akademije u Zagrebu, Petrinji i Puli, Saveznoga instituta za pedagogiju u Beogradu, Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, predstavnici osnovnih škola, bivši ravnatelji OŠ Davorina Trstenjaka u Kostajnici, nastavnici matične škole i nekadašnji učenici Davorina Trstenjaka koji još žive u Kostajnici (Josip Djetelić, Josip Celinščak, Nikola Mrđenović, Mara Solomun) te rođaci učitelja Davorina Trstenjaka: Vladimir Trstenjak i Vlado Štucin. Proslavi su prisustvovali i predstavnici radnih organizacija s područja općine, predstavnici društveno-političkih organizacija općine, regije i Republike te republički i savezni poslanici. Svečanost je prenosila Radio-televizija Zagreb.

Danas u Kostajnici žive oko 2 000 stanovnika, a prije Domovinskog rata tu su živjele 4 000 stanovnika. Prije Domovinskoga rata matična je škola u Kostajnici imala i tri područne škole, i to u Majuru, D. Velešnji i Utolici, a danas ima dvije i to u Mečenčanima i Graboštanima. Prije Domovinskoga rata matična je škola imala za svaki razred a, b, c i d odjel. U svakom je razredu bilo od 20 do 30 učenika, što da-

nas nije slučaj. Danas na području općine Hrvatska Kostajnica osnovnu školu svake godine završava 60 učenika. To je vrlo mali broj učenika usporedimo li ga brojem učenika od 1961. do 1964. godine. (Tablica 1)

Tablica 1:

Dinamika razvoja Osnovne škole Davorina Trstenjaka

ŠKOLSKA GODINA	BROJ UČENIKA KOJI SU ZAVRŠILI ŠKOLU
1961./ 1962.	118
1962./ 1963.	119
1963./1964.	137
2000./2001	61

Iz Tablice 1 vidljivo je da je broj učenika prije Domovinskoga rata bio mnogo veći nego sada. Razlog je tomu znatno manji broj stanovnika u općini Kostajnica.

Nakon Domovinskoga rata, u siječnju 1996. godine na zahtjev roditelja sa stalnim prebivalištem u Hrvatskoj Kostajnici, učiteljice Jasna Srbljanin i gospođa Agata Zagorac pokreću inicijativu za početak razredne nastave u drugom polugodištu. Nastava započinje 29. siječnja 1996. godine u Dječjem vrtiću „Krijesnica“ u Hrvatskoj Kostajnici s dva kombinirana odjela, i to prvoga i drugog razreda te trećega i četvrtog razreda, s ukupno 25 učenika. Nastavna godina završava s 40 učenika i s 91 radnim danom čime je ostvaren plan i program za tu školsku godinu. Za vrijeme Domovinskoga rata školska zgrada nije bila u uporabi jer je bila raketirana, a nastavna pomagala i namještaj uništen je i otuđen. U prvu fazu obnove ulazi prostor prizemlja školske zgrade i dvorana za tjelesnu i zdravstvenu kulturu. Za vrijeme prvoga polugodišta nastava se održavala u zgradi Srednje škole Ivana Trnskoga jer radovi na školskoj zgradi još nisu bili dovršeni. U drugom polugodištu niži se razredi sele u prizemlje obnovljene školske zgrade, a viši razredi završavaju školsku godinu u Srednjoj školi Ivana Trnskoga. Hrvatska Kostajnica svojim gospodarskim položajem pripada u područja od posebne državne skrbi prve skupine. Školske godine 1996./1997. novinarska skupina izdala je svoj prvi školski list *Gnijezdo sokolovo*. U Graboštanima je obnovljena školska zgrada, a 2001. godine ona je započela s radom (Ljetopis od 1995. do 2007. godine).

Razvoj srednje škole u Kostajnici od 1958. do danas

Srednja Ekonomska škola osnovana je 1958. godine, a u prvi razred upisano je 88 učenika koji su bili raspoređeni u dva odjela. Ekonomska škola u početku je radila u zgradi bivše OŠ Davorina Trstenjaka u Ulici Vladimira Nazora,

ali se nakon nekoliko vremena preselila u novu adaptiranu zgradu na uglu Ulice Nina Marakovića kraj Parka narodnih heroja. Za prvoga ravnatelja Ekonomske škole postavljen je diplomirani ekonomist Bogić Bradarić. U iduće tri godine u školu je u prve razrede upisano 212 učenika. U ljeto 1965. godine s radom je prestala Srednja ekonomska škola u Kostajnici. Od ukupno 300 redovnih učenika koji su bili upisani u vremenu od 1958. do 1965. zvanje ekonomskog tehničara steklo je 176 polaznika. Srednja ekonomska škola u Kostajnici je imala i izvanredne polaznike (odrasle) koji su putem dopisne Ekonomske škole, tzv. Birotehnike završavali ekonomsku školu. Godine 1962. s radom je započela gimnazija u Kostajnici. Za prvoga ravnatelja gimnazije postavljen je profesor njemačkog i engleskog jezika Aleksandar Kolka. U prve razrede gimnazije upisano je 120 učenika, a u svim razredima bilo je 332 učenika. Godine 1964. gimnazija se seli u bivšu zgradu OŠ Davorina Trstenjaka. Gimnazija je imala dva smjera: društveno-jezični i matematičko-prirodoslovni smjer. Skupština općine Kostajnica 26. rujna 1968. godine donosi rješenje da se naziv Centar za obrazovanje kadrova II. stupnja „Nina Maraković“ mijenja u naziv Srednjoškolski centar „Nina Maraković“. Od 1968. godine u Srednjoškolskom centru djeluje i Škola učenika u privredi koja ima tri glavna smjera: metalski, trgovački i drvodjeljski. Uz Školu učenika u privredi djeluje i gimnazija. 1970. godine na zahtjev Tvornice trikotaže „Pounje“ Kostajnica u suradnji s Tekstilnim školskim centrom iz Zagreba u sastavu Centra otvaraju odjeljenja Srednje tekstilne škole, a postupno prestaju s radom odjeljenja drvodjeljske i trgovačke struke. Godine 1971. u sastavu opće reforme srednjeg odgoja i obrazovanja Centar napušta rad Škole učenika u privredi i prihvaća koncept Opće srednje škole i Škole za kvalificirane radnike. Od 1972. godine ponovno djeluje jedno odjeljenje trgovačke struke (Tablica 2, Medaković, 1978., str. 23).

Tablica 2:

Razvoj srednjih škola u Hrvatskoj Kostajnici od 1958./59. do 1971./72.

ŠK. GODINA	UPISANO U 1. RAZRED	UPISANO U ŠKOLU	USMJERENJE	UKUPNO -CENTAR
1958./59.	88	88	EKONOMSKO	Ø
1959./60.	84	143	EKONOMSKO	Ø
1960./61.	47	150	EKONOMSKO	Ø
1961./62.	81	212	EKONOMSKO	Ø
1962./63.	0	163	EKONOMSKO GIMNAZIJSKO	255
	92	92		
1963./64.	0	110	EKONOMSKO GIMNAZIJSKO	291
	107	181		
1964./65.	0	60	EKONOMSKO GIMNAZIJSKO	332
	120	272		
1965./66.	132	370	GIMNAZIJSKO	Ø
1966./67.	76	296	GIMNAZIJSKO	Ø
1967./68.	66	266	GIMNAZIJSKO	Ø
1968./69.	61	235	GIMNAZIJSKO METALSKO/DRVODJELJSKO/ TRGOVINSKO	339
	104	104		
1969./70.	57	203	GIMNAZIJSKO METALSKO/DRVODJELJSKO/ TRGOVINSKO	396
	110	193		
1970./71.	49	184	GIMNAZIJSKO METALSKO I TRGOVINSKO TEKSTILNO	494
	73	245		
1971./72.	65	65	GIMNAZIJSKO METALSKO I TRGOVINSKO TEKSTILNO	511
	44	165		
	83	220		
	73	126		

Godine 1988. počela se graditi nova školska zgrada za Srednjoškolski centar. Useljenje u novu školsku zgradu izvršeno je 1. svibnja 1991. godine. Nova školska zgrada ima 23 učionice i laboratorije, kabinete za nastavno područje i društvene prostorije. Učenici su zajedno sa svojim profesorima napustili školsku zgradu 31. srpnja 1991. godine. Dana 6. srpnja 1995. godine oslobođena je Hrvatska Kostajnica i vraćena u okrilje Republike Hrvatske. Početkom rujna 1995. godine održana je prva

sjednica Nastavničkoga vijeća. Nakon Domovinskoga rata 30. listopada. 1995. godine Srednjoškolski centar „Nina Maraković“ bio je preimenovan u Srednju školu Ivana Trnskoga, Hrvatska Kostajnica. Ivan Trnski službovao je u Kostajnici i ovdje napisao svoj poznati ep *Ana Lovičeva*. Škola kao svoje geslo koristi njegove stihove:

„Kad je rodu u napredak pune ruke daj pregršti!“

Od 1996. godine Srednja škola Ivana Trnskoga svoj Dan škole slavi 18. lipnja (spomenica od 1991. do 1995.). Zgrada Srednje škole nakon Domovinskoga je rata zapuštena i razrušena u ratnim zbivanjima, no sva je školska dokumentacija ostala sačuvana. Za školsku godinu 1996./1997. upis je trajao sve do listopada 1996. jer su se obitelji s djecom postupno vraćale u svoje domove. Te je godine u školu upisano 80 učenika, a nastava je započela 9. rujna 1996. Srednja škola Ivana Trnskoga ima tri smjera: ekonomski, trgovački i gimnazijski opći smjer. U školskoj godini 1998./1999. u školu se zadnji put upisao smjer prodavača. 13. lipnja 2000. godine položen je kamen temeljac za sportsku dvoranu, a 13. lipnja 2003. godine na Dan grada Hrvatske Kostajnice svečano je otvorena nova dvorana za tjelesni odgoj. Dvorana je prvi puta stavljena u uporabu u drugom polugodištu školske godine 2002./2003. Školske godine 2003./2004. Srednja škola Ivana Trnskoga stekla je status Eko-škole. Certifikat Eko-škole u Zagrebu je uručen ravnateljici Srednje škole Ivana Trnskoga, gospođi Mariji Krupić, prof. Gačić i tadašnjem gradonačelniku Hrvatske Kostajnice Davorinu Govorčinoviću. Pred školom je 11. svibnja. 2004. godine svečano podignuta zastava Eko-škole. Krajem travnja 2006. godine prvi je put obnovljen status Eko-škole, a u lipnju je povodom toga u školi održana svečanost (Spomenica od 1995. do 2008.).

Osnivanje i rad dječjeg vrtića „Krijesnica“ u Hrvatskoj Kostajnici

Temelji dječjega vrtića „Krijesnica“ započeti su gradnjom 1975. godine, a u listopadu 1977. godine vrtić je završen i započeo je s radom. Tijekom Domovinskoga rata bio je devastiran, no obnovljen je nakon rata. U listopadu 1996. godine započinje s radom – najprije u dvije odgojne skupine, a 1997. i u trećoj. Ukupno ima pedesetak djece. U vrtiću djeluje i predškola. Danas je u vrtiću zaposleno dvanaest djelatnika, od toga šest odgojiteljica.

Hrvatska Kostajnica maleni je grad koji već desetljećima brojnim naraštajima omogućuje predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje. Nadamo se da će tako ostati i u budućnosti.

Literatura:

- Cuvaj, A. (1909.), Građa za povijest školstva Kraljevine Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas: Knjiga III.; Od 20. travnja 1869. do 31. Listopada 1888. Zagreb: Tisak Kraljevske zemaljske tiskare.
- Durbešić, R. (1985.), Školstvo u Hrvatskoj u prvoj polovici 19. Stoljeća. U: Hrvatski narodni preporod 1790.-1848.; Hrvatska u vrijeme ilirskog pokreta. Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, 149–153.
- Franković, D. i sur., (1958.), Povijest školstva i pedagogije u Hrvatskoj, II. dio. Zagreb: Pedagoško-književni zbor.
- Golec, I. (2000.), Povijest školstva u Petrinji 1700.–2000., Petrinja: Ogranak Matice hrvatske.
- Karbić, M, Karbić, D. (2000.), Kostajnica i njezini gospodari tijekom srednjeg vijeka. U: Krupić, M. (ur.). Hrvatska Kostajnica 1240.–2000. Grad Hrvatska Kostajnica; Zagreb: Hrvatski institut za povijest. 49–61. Grad Hrvatska Kostajnica i Hrvatski institut za Povijest Zagreb.
- Kruhek, M. (1995.), Krajiške utvrde i obrana Hrvatskog kraljevstva tijekom 16. stoljeća. Zagreb: Institut za suvremenu povijest.
- Kruhek, M. (2002.), Kostajnica u protuturskim ratovima od 16. do 18. stoljeća. U: Hrvatska Kostajnica 1240.-2000. U: Krupić, M. (ur.), Hrvatska Kostajnica: Grad Hrvatska Kostajnica; Zagreb: Hrvatski institut za povijest. 61.–74.
- Medaković, M. (1978.), Spomenica dvadesetgodisnjice srednjoškolskog centra „Nina Maraković“ Kostajnica: 1958.–1978. Kostajnica: Srednjoškolski centar „Nina Maraković“.
- Ljetopis (1995.–2007.), Ljetopis Osnovne škole Davorina Trstenjaka od 1995. do 2007. godine, Hrvatska Kostajnica.
- Spomenar (1941.–1970.), Spomenica Osnovne škole Davorina Trstenjaka od 1941. do 1970. godine, Hrvatska Kostajnica.
- Spomenar (1970.–1984.), Spomenica Osnovne škole Davorina Trstenjaka od 1970. do 1984. godine, Hrvatska Kostajnica.
- Spomenica (1991.– 1995.), Uredila: Krupić, M. (1996.). Srednja škola Ivana Trnskoga, Hrvatska Kostajnica.
- Spomenica (1995. – 2008.). Srednja škola Ivana Trnskoga. Uredila: Krupić, M. Hrvatska Kostajnica: Srednja škola Ivana Trnskoga.
- Batinić, Š., Gaćina-Škalamera, S. (2002.), Davorin Trstenjak u Hrvatskoj Kostajnici (1889.–1899.): Građa iz Hrvatskog školskog muzeja. U: Krupić, M. (ur.), Hrvatska Kostajnica 1240.–2000. Hrvatska Kostajnica: Grad Hrvatska Kostajnica; Zagreb: Hrvatski institut za povijest. 195.–202.
- Zagorac Nikola i Agata, Intervju sa sudionicima ondašnjeg vremena: nastavnik tehničkog odgoja i učiteljica razredne nastave (24. svibnja 2009.)

Arhivska građa:

DASK – Državni arhiv Sisak

- Niža pučka djevojačka škola u Kostajnici 1878.–1895. Broj knjižnog fonda 375.
- Stručno produžna škola (Šegrtska škola) u Kostajnici 1892.–1942. Broj knjižnog fonda 351.
- Državna realna gimnazija u Kostajnici 1920.–1929. DASK: 339.

HŠM – Hrvatski školski muzej

- Spomenica Više i niže pučke škole u Kostajnici, 1882.–1943., HŠM A2313.
- Dokumentacija o školama, Hrvatska Kostajnica – Anketni list 1939., 1959.

DEVELOPMENT OF EDUCATION IN HRVATSKA KOSTAJNICA

Summary

The most important aspects from the broad range of content in the diploma essay by the first author gave sufficient material to form this paper. The development of education in the town of Hrvatska Kostajnica is a topic that is not frequent among independent professional and research papers although it deserves to be due to its historical significance. Following primary sources: authentic testimonies of persons who are part of that history, the archives of the Croatian school museum, school documentation... the most important chronological events were singled out as markers of the development of education in Hrvatska Kostajnica. Although a small town, Hrvatska Kostajnica, was historically a significant strategic fort which was characterized by numerous war circumstances and conquests. Consequently the development of education was marked by such events. The events described date back to the very foundation of the first school in 1727 to the trivial school, and after abolishing the Military Border in 1871 until the end of the Second World War and the Civil school (Primary school Davorin Trstenjak after World War II to this day). The development of high school starting in 1958 to this day and the foundation and work of the kindergarten „Krijesnica“ is also described.

Key words

---

history of education, Hrvatska Kostajnica, the Military Border, primary school and high school

1927/28
 Niska-pučka škola u Kostajnici
 Br. 22. upisa 76
 132. gl. izv.

Svjedodžba otpusnica.

Leopold Šturm učeničkog godišta, rođen
 dan 1913 1. siječnja vješt. povijesti, polazi je u nižu pučku školu
 od 1. septembra 1926 do 15. juna 1926, vinda se
 se polovalno te je mašti o propisane predmete ovako:

Nauk vjere	<u>dobro</u>
Hrvatski ili srpski jezik	<u>dobro</u>
Računstvo i geometrija (obli- kopolje) se čitanjem	<u>dobro</u>
Stvarna obuka	<u>dobro</u>
Krasnopis	<u>dobro</u>
Pjevanje (svjetlovno i crkveno)	<u>dobro</u>
Čimnastku	<u>dobro</u>
Gospodarstvo i gosp. ručni rad za dječake	<u>dobro</u>
Kućinstvo	
Ručni rad (za djevojke)	

Budući da je ustanova § 47. školskog zakona od 31. listopada 1888, dotična
 naredbe zem. vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu, od 24. siječnja i 13. prosinca 1895.
 br. 1.390 i 17.667 zadovoljni, to se otpis iz ove škole.

Kostajnica, 15. juna 1926.

J. Šturm
 učenički
 kao gospodarstvenik

M. Šturm
 upis. otv. škole.

Obrazac 2. — Redni broj materij. računa 2.

Prilog:

Svjedodžba otpusnica iz niže Pučke škole u Hrvatskoj Kostajnici iz 1926. godine